

مؤلفه‌های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران از نظر صاحب‌نظران^۱

سکینه جعفری^۲

چکیده

هدف از اجرای پژوهش حاضر، شناسایی مؤلفه‌های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران از نظر صاحب‌نظران بود. روش‌شناسی: پژوهش از نوع کیفی و روش آن مصاحبه بود. مشارکت‌کنندگان پژوهش، صاحب‌نظران و متخصصان آموزش عالی در حوزه جهانی شدن دانشگاه بودند که بر اساس نمونه‌گیری هدفمند تا رسیدن اشباع نظری با ۲۱ نفر از آن‌ها مصاحبه عمیق صورت گرفت. یافته‌ها: پس از گردآوری داده‌ها، فرایند پالایش، بازخوانی، دسته‌بندی و ارائه یافته‌ها از طریق فن تحلیل محتوای کیفی متن مصاحبه‌ها صورت گرفت. ملاک‌های ارزیابی پژوهش کیفی، شامل اعتمادپذیری (معادل روایی درونی در پژوهش کمی)، انتقال‌پذیری (معادل بیرونی در پژوهش کمی)، قابلیت اطمینان (معادل پایایی) و تأییدپذیری (معادل عینیت)، بررسی و بر اساس آن، روایی و پایایی پژوهش تأیید شد. بر اساس نتایج پژوهش، الگویی شامل ۶ عامل (جهانی‌شدن فرهنگ؛ جهانی‌شدن سیاسی؛ جهانی‌شدن اقتصاد؛ جهانی‌شدن اجتماعی؛ جهانی‌شدن علمی؛ جهانی‌شدن مدیریت) و ۲۶ مقوله ترسیم شد که برای جهانی‌شدن دانشگاه باید موردتوجه قرار بگیرد.

واژگان کلیدی: جهانی‌شدن، دانشگاه، نظام دانشگاهی

^۱ مقاله حاضر برگرفته از پژوهشی آزاد است که در گروه مدیریت آموزشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه سمنان انجام گرفته است.

^۲ استادیار رشته مدیریت آموزشی، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه سمنان، نویسنده مسئول،

پست الکترونیک sjafri.105@semnan.ac.ir

مقدمه

در شرایط امروزی که سازمان‌ها در معرض محیط رقابتی و پیچیده‌ی جهانی قرار دارند، همواره نیاز به تغییر و تحول در آن‌ها احساس می‌شود. پیچیده‌تر شدن محیط و تأثیرات عوامل گوناگون محیطی، سازمان‌ها را به سمت استفاده از اطلاعات و برخورداری از دانش لازم برای پاسخگویی به محیط رهنمون می‌کند. مرجع تولید دانش، اطلاعات و فناوری؛ به‌عنوان ابزار رویارویی با این محیط آشوبناک، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی هستند (هال^۱، ۲۰۰۹)، زیرا نظام دانشگاهی هر جامعه، معرف بالاترین سطح از تفکر و علم آن جامعه محسوب می‌شوند و اصول جهانی‌بینی و نظام اعتقادی و ارزشی جامعه را در خود متجلی می‌سازند و باتریت متفکران و دانشمندان آینده در جهت بخشیدن به حرکت‌های گوناگون فکری، اعتقادی، فرهنگی و سیاسی جامعه مؤثر واقع می‌شوند. به‌علاوه دانشگاه‌ها یکی از مهم‌ترین اجزای نهاد آموزش و از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهی آینده جامعه تلقی می‌شوند؛ اما به دلیل دگرگونی‌های شدیدی که امروزه دنیای نظام دانشگاهی را تحت تأثیر قرار داده، اهداف، برنامه‌ها و جهت‌گیری‌های آنان بیش‌ازپیش در کانون توجه واقع شده‌اند چون‌که امروزه نظام دانشگاهی را نمی‌توان بادانش، ذهنیت، الگوها و روش‌های دیروز اداره کرد. تحولات و دگرگونی‌های گسترده، پویا و پیچیده امروزی ایجاب می‌کند که دانشگاه‌ها همواره نگرش‌ها و الگوهای جدید ذهنی و عملی را بیاموزند، توسعه دهند و البته به‌درستی به‌کارگیرند. از طرفی، در عصر جهانی‌شدن^۲ که مراکز آموزشی در معرض محیط رقابتی و پیچیده‌ی جهانی قرار دارند وجود یک رویکرد یا تئوری آموزشی پویا و کارآمد در دانشگاه - آن‌هم دانشگاهی که می‌خواهد در قلمرو تخصصی و محیط خود پیشرو و پیش‌آهنگ باشد - ضرورتی انکارناپذیر و عاملی حیاتی در موفقیت آنان محسوب می‌شود (جعفری، امین‌بیدختی و محمدی، ۱۳۹۷).

واقعیت این است که نظام دانشگاهی به‌عنوان یک سیستم اجتماعی پیچیده در محیط خود فعالیت می‌کنند. لذا از یکسو از جهات مختلف علمی، آموزشی، خدماتی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی بر محیط خود و تحولات آن اثر می‌گذارند؛ از سوی دیگر، خود از محیط و تحولات آن تأثیر می‌پذیرند. طبیعتاً مطلوب است که این تأثیر و تأثر تا آنجا که ممکن است به‌گونه‌ای بسترسازی و هدایت شود که بیشترین بهره را در توسعه جامعه و آموزش عالی به ارمغان آورد. در این راستا، نظام دانشگاهی به‌عنوان مراکزی راهبردی در نظر گرفته می‌شوند که رشد و توسعه پایدار جوامع مستقیماً به کمیت و کیفیت محصولات آن‌ها وابسته می‌باشد، بنابراین ضرورت بررسی چگونگی

^۱.Hall

^۲.globalization

مؤلفه های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران از نظر صاحب نظران^۳

گسترش کمی و کیفی فرصت های آموزشی در آن انکارناپذیر است (علی و طاهر^۱، ۲۰۰۹). مروری بر تحولات نظام دانشگاهی از ظهور اولین دانشگاه در قرن سیزدهم تا به امروز و همچنین دگرگونی های بارز و آشکار ساختارهای اقتصادی، سیاسی و فرهنگی کشورها نشان می دهد که دانشگاه همواره نهادی پویا و متغیر بوده و همگام با تحولات و ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و معرفتی تغییر کرده است. یکی از مفاهیم اصلی برای توصیف این تحولات در نظام های دانشگاهی، جهانی شدن می باشد (لولن^۲، ۲۰۱۰؛ اید^۳، ۲۰۱۹).

ژان یو^۴ (۲۰۱۰) جهانی شدن را به عنوان فرآیند تلفیق ابعاد بین المللی، میان فرهنگی و جهانی در اهداف، کارکردها و نحوه آموزش تعریف می کند (جعفری، ۱۳۹۸) و اثر شگرفی بر همه ی جنبه های زندگی انسان و ازجمله فرهنگ و دانشگاه (ویرا^۵، ۲۰۰۴؛ رابرتسون، نوولی، دیل، تیکلی، داجی، دبلا^۶، ۲۰۰۷) داشته است. به طوری که برخی از پژوهشگران، قرن بیست و یکم را، قرن تحرک آموزشی^۷ و تعلیم جهانی^۸ توصیف کرده اند (لی^۹، ۲۰۰۱). اگرچه جهانی شدن نمی تواند یک نتیجه عمومی داشته باشد یا یک جهان همگن خلق کند بنابراین نتایج گوناگون و متضادی دارد (شافر^{۱۰}، ۲۰۰۱)، اما به باور متخصصان، همه دانشگاه ها تحت تأثیر جهانی شدن هستند و جهانی شدن در تمام سطوح و ابعاد آنان تأثیرات عمیقی به جای گذاشته است (تورس و مورو^{۱۱}، ۲۰۰۰؛ دلتی^{۱۲}، ۲۰۰۲). درواقع، جهانی شدن نظام دانشگاهی نه تنها یک ضرورت، بلکه پاسخی مبتنی بر آینده نگری است زیرا محیط محدود و ایزوله شده دیگر نمی تواند به اهداف گسترده ی آموزش عالی جامه ی عمل بپوشاند (ویرا، ۲۰۰۴)؛ بنابراین نظام دانشگاهی نیازمند بازنگری مطلوبیت های اساسی (چشم انداز، ارزش، رسالت، اهداف و ...) خود می باشد؛ زیرا وظیفه و نقش نظام دانشگاهی در عصر جهانی شدن بسیار خطیر و دشوار گردیده است. برای حل مسائل پیچیده ناشی از جهانی شدن، نظام دانشگاهی باید به چرخه پویای تولید و انتشار دانش و یادگیری مادام العمر، برنامه درسی ملی -

¹.Ali & Tahir

².Lewellen

³.Ead

⁴.Zhan Yu

⁵.Vaira

⁶. Robertson, Novelli, Dale, Tikly, Dachi & Ndebela

⁷.educational mobility

⁸.global schooling

⁹.Lee

¹⁰. Schaeffer

¹¹. Torres & Morrow

¹².Delanty

جهانی (لیزوی و لینگر^۱، ۲۰۱۰)، نگرش مثبت به آموزش عالی و انعطاف‌پذیری نظام آموزش با نیاز بازار کار (هروکوف و آگنزی^۲، ۲۰۱۹)، آینده‌نگری و تولید نرم‌افزارهای تغییر اجتماعی و درونی کردن هنجارهای مدرن مجهز گردد و واجد توانمندی‌ها و ظرفیت‌های جدیدی شود. دانشگاه‌ها باید به معماری مجدد ساختارها و فرایندهای خود بر اساس روابط جهانی اقدام کند و طرحی تازه برای این دوران بیندیشد، چون امروزه تغییر برای آموزش عالی و مؤسسات آن یک ضرورت است، نه یک فرصت (جعفری و همکاران، ۱۳۹۷).

فرآیند جهانی‌شدن به صورت امواجی توفنده و غیرقابل‌اجتناب تمامی مرزهای سیاسی و قانونی کشورها را در هم می‌نوردد و دانشگاه‌ها با مسئولیت خطیری که بر عهده دارد باید با پذیرش این پدیده بکوشد تا در اداره مؤثر آن، بهترین نتیجه را برای کشور خود حاصل سازد. آموزش به صورت سستی خود، برای انجام چنین مأموریتی کارآمدی لازم و شایسته را نخواهد داشت. در این راستا نگرش درون‌نگر آموزش سستی که بر استاد محوری، سخنرانی محوری و عدم توجه به رضایتمندی دانشجو تأکید دارد باید جای خود را به نگاه برون‌نگر و جهانی بدهد. بر این اساس برای رویارویی با مسائل پیچیده و گسترده امروز باید با شیوه‌ای نو به استقبال مسائل جهانی رفت و با قبول یک حیات جمعی مشارکت‌جو و گشوده به‌سوی دیگران، پدیده جهانی‌شدن را به‌گونه‌ای سازنده پذیرا شد.

لازم به ذکر است که تاکنون توسط صاحب‌نظران، اندیشمندان و مؤسسات علمی - آموزشی مختلف، چارچوب‌های متعددی برای جهانی‌شدن نظام دانشگاهی پیشنهاد شده است که هر کدام دارای ابعاد و عناصر، ملاک‌ها و ویژگی‌های خاصی می‌باشند. به عنوان مثال، رشد و توسعه دانش ملی و بومی به کمک دانش کشورهای دیگر (ویلیامز، ۲۰۰۵)؛ ارتقاء برنامه‌های درسی با محتوای بین‌المللی (آلتیک و نایت^۳، ۲۰۰۷)؛ تمرکززدایی و عدالت محوری (علی و طاهر، ۲۰۰۹)؛ تفکر و اندیشه مدیریتی مبتنی بر جهانی‌شدن (لوپز و کامبوتو^۴، ۲۰۱۱)؛ تغییرات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، ایدئولوژیکی و توسعه شهروند جهانی؛ گسترش آموزش عالی مجازی و آموزش از راه دور (بایبل و کاراباجال^۵، ۲۰۱۱)؛ توسعه برنامه درسی دانشگاه‌ها در راستای محتوای بین‌المللی آموزش و تربیت شهروندان جهانی (شانگ وینگ^۶، ۲۰۱۲)؛ اما این چارچوب‌ها و الگوها برای جوامع خاص و با در نظر گرفتن ویژگی‌های فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و شرایط و اقتضائات محیطی آنان طراحی گردیده است و به احتمال زیاد در جوامع دیگر با شرایط متفاوت،

¹. Rizvi & Lingard

². Hromcová & Agnese

³. Altbach & Knight

⁴. Lopez & Kambutu

⁵. Bousil & Carabajal

⁶. Shun Wing

مؤلفه های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران از نظر صاحب نظران/۵

کاربرد اساسی نخواهد داشت. با فرض کاربردی بودن آنها، اجرای این الگوها در جوامع دیگر به صورت ناقص خواهد بود چراکه هر جامعه الگوها و آرمان‌های خاص خود را دارا می‌باشد؛ بنابراین منطقی به نظر می‌رسد که الگوها و تئوری‌های مختلف علوم متناسب با شرایط هر جامعه بومی‌سازی شود تا منطقی نزدیک‌تر به منطق وجودی الگو یا تئوری داشته باشد.

بدیهی است تحقق این مهم قبل از هر چیز مستلزم درک عمیق مسئولان نظام دانشگاهی از تحولات درون و برون سیستم آموزشی، انعطاف‌پذیری و مسئولیت‌پذیری (وُِرک و موگان^۱، ۲۰۱۳)، پاسخ‌گویی به تغییرات محیط پویا و پیچیده (گلمن^۲، ۲۰۰۲)، تأمین نیازهای اجتماعی دانشجویان (جیکو و گوبل^۳، ۲۰۱۸) حمایت و مشارکت و درستکاری^۴ تمامی اعضای دانشگاه و شناخت نوع جهانی‌شدن آموزش و بسترسازی لازم در راستای توسعه جو سازمانی مناسب (حامی تغییر) (آبریکس^۵، ۲۰۰۱)، بهبود تصویر بیرونی^۶، تصمیم‌سازی برای بهسازی و تغییر (بالندگی) و توسعه چشم‌انداز مشترک نظام دانشگاهی مبتنی بر شایستگی (کالن^۷، ۲۰۰۵؛ جیکو و گوبل، ۲۰۱۸)، می‌باشد. به‌هرحال ضرورت‌های عصر جدید ایجاب می‌کند توجه ویژه‌ای نسبت به این رویکرد جهانی‌شدن صورت گیرد. این امر مستلزم توجه به ابعاد فرهنگی، تمدنی دانش، دولت، مردم و جامعه، رقبا و بازیگران محیط بین‌المللی است. برنامه‌ریزی آموزش عالی کشور باید بتواند در کنار حفظ باورها، ارزش‌ها، سنت‌ها، اعتقادات دینی و توجه به دیرینه باستانی و اسلامی، توسعه علمی، پژوهشی و مهندسی دانش، بینش، باورها و فرهنگ جامعه را هم در سطح بومی و ملی و هم در سطح بین‌المللی محقق سازد.

¹. Warwick & Moogan

².Golman

³.Jacob & Gokbel

⁴.integrity

⁵.Aberiox

⁶.external image

⁷.Kallen

مبانی پژوهشی

پژوهش‌های زیادی در کشورهای مختلف با رویکردهای گوناگون درباره جهانی‌شدن دانشگاه انجام شده است. برای مثال، ویلیامز (۲۰۰۵) مهم‌ترین عوامل بین‌المللی شدن را در این موارد می‌داند: رشد و توسعه دانش ملی و بومی به کمک دانش کشورهای دیگر؛ اعتبار سنجی به تحصیلات عالی بین‌المللی؛ بهسازی و توسعه نظام آموزشی و بهبود کیفیت منابع انسانی؛ کسب توانایی برای رقابت در جوامع دانش‌محور؛ کسب مهارت‌های لازم برای رویارویی با چالش‌های اقتصادی جهان؛ کشف راه‌های جدید برای حل مسائل؛ افزایش خودآگاهی و کسب تجربیات جدید از جوامع مختلف؛ ایجاد تعامل بین‌المللی و کسب مهارت‌های زبانی در محیط واقعی و ایجاد چشم‌انداز مناسب شغلی در آینده. آلتبک و نایت (۲۰۰۷) به موارد زیر به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر جهانی‌شدن دانشگاه‌ها اشاره کرده‌اند: سیاست‌های دولت و هزینه‌های تحصیل؛ گسترش ظرفیت داخلی دانشگاه‌ها به‌خصوص در مقطع کارشناسی ارشد و دکترا؛ استفاده از زبان انگلیسی بین‌المللی به‌عنوان یک وسیله آموزشی و پژوهشی به‌خصوص در سطح تحصیلات تکمیلی؛ ارتقاء برنامه‌های درسی با محتوای بین‌المللی؛ گسترش آموزش مجازی و پذیرش مدرک آن از سوی دانشگاه‌ها و سازمان‌ها و تلاش برای اجرای بهینه برنامه‌ها و نظارت بر آنان و اطمینان از کیفیت برنامه‌های یادشده است.

بر اساس پژوهش ویلیس و ساتشی و جرمی^۱ (۲۰۰۸) مهم‌ترین مشکلات دانشگاه‌های ژاپن در عرضه خدمات در شرایط جهانی‌شدن عبارت‌اند از: وجود ساختار بوروکراتیک در دانشگاه‌ها و جامعه؛ ضعف همکاری در برنامه‌های درسی در دانشگاه‌ها؛ کمبود اعضای هیئت علمی توانمند؛ دانش پایین زبان انگلیسی در دانشگاه‌های ژاپن و تنش‌های سیاسی با کره و چین. جونز و کیلیک^۲ (۲۰۰۸) با مرور پژوهش‌های مرتبط با جهانی‌شدن برنامه‌های درسی آموزش عالی موارد زیر را به‌عنوان ارزش‌های مدنظر در چنین برنامه‌هایی شناسایی کرده‌اند: گشودگی، پذیرش، تحمل پایه مشترک اخلاقی، حساسیت فرهنگی و محیطی (آیلاک، ۱۹۹۷)؛ شهروندی جهانی، تکرر فرهنگی و پیوستگی اجتماعی (های، ۲۰۰۲)؛ ذهن گسترده باز، درک و احترام به مردم و فرهنگ‌های دیگر، ارزش‌ها و روش‌های زندگی، درک ماهیت نژادپرستی (نیلسون^۳، ۲۰۰۳)؛ احترام گذاشتن و ارزش قائل شدن به سایر فرهنگ‌ها، گشودگی و پذیرش

¹.Willis, Satoshi & Jeremy

².Jones & Killick

³.Haigh

⁴.Nilsson

بدون پیش‌دآوری، کنجکاوی و کشف، قابلیت تحمل (دیردروف و هانتز، ۲۰۰۶)؛ کیفیت دانشگاه‌ها (جی یونگ^۱، ۲۰۰۹). نتایج پژوهش علی و طاهر (۲۰۰۹) حاکی از آن بود که تمرکززدایی در امر آموزش و پرورش، به بهبود کیفیت محصولات آموزشی از جمله دانش‌آموزان و دانشجویان کمک کرده است. از سوی دیگر غیرمتمرکز بودن آموزش و پرورش، باعث پاسخگویی بیشتر آموزش به نیازهای محلی شده است. اچوریا (۲۰۰۹) پژوهشی با عنوان سهم آموزش عالی بر رشد اقتصادی انجام داده است. نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که تغییرات جهانی‌شدن پیش‌بینی‌کننده معنادار درآمد کشورهای نمونه پژوهش می‌باشد. همچنین تعامل جهانی‌شدن و آموزش عالی پیش‌بینی‌کننده معنادار درآمد سرانه کشورهای نمونه پژوهش می‌باشد. از سوی دیگر اگر رابطه آموزش عالی و اقتصاد کشور با تغییرات جهانی هم‌راستا باشد افزایش ارتباط بین سیستم تولیدی یک کشور با سیستم تولید جهانی را به همراه خواهد داشت و این امر به‌نوبه خود رشد اقتصاد یک کشور را افزایش می‌دهد. پژوهشی با عنوان جهانی‌شدن و آموزش عالی در جنوب کالیفرنیا: از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی در سال ۲۰۱۰ توسط ولدان، رگی، چانگ، جونز، لیتون^۲ انجام شده است. نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش بیانگر آن است که اعضای هیئت‌علمی معتقدند که جهانی‌شدن آموزش عالی بستر مناسب برای کلاس‌های درسی متنوع و گسترش دانش و در دسترس بودن آن برای دانشجویان و اعضای هیئت‌علمی فراهم می‌سازد و این امر به‌نوبه خود باعث افزایش علاقه‌مندی آنان به فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی می‌گردد و از سوی دیگر دانش موجود در سرتاسر جهان به سهولت در دسترس ذینفعان از جمله دانشجویان و اعضای هیئت‌علمی قرار گیرد.

پژوهشی توسط آل ابری^۳ با عنوان تأثیر جهانی‌شدن بر سیاست آموزش و پرورش کشورهای در حال توسعه: مطالعه موردی کشور عمان در سال ۲۰۱۱ انجام شده است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، سیاست آموزش و پرورش شدیداً تحت تأثیر فرایندهای جهانی‌شدن قرار دارد و این امر منجر به تغییرات عمیق در روش‌ها و سیاست‌های آموزش و پرورش شده است. همچنین بر اساس این مطالعه مباحثی مانند اقتصاد دانش‌بنیان؛ یادگیری مادام‌العمر، برنامه درسی ملی و فناوری‌های بین‌المللی نگرانی اصلی سیاست‌های آموزش و پرورش در هر دو کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته است و این امر منجر می‌شود که سیاست‌های آموزش و پرورش خود را متأثر از جهانی‌شدن بنیان‌گذاری نمایند. از سوی دیگر زبان انگلیسی، زبان غالب تجارت و کسب‌وکار در جهان به شمار می‌رود و این وضعیت شرایطی را به وجود آورده که تقریباً تمام کشورهای در حال توسعه به تدریس زبان انگلیسی مبادرت ورزند، بنابراین

¹. Ji- Yeung

². Weldon, Rexhepi, Chang, Jones & Layton

³. Al'Abri

یکی از تغییرات سیاست و روش‌های آموزش و پرورش کشور عمان گنجانیدن تدریس و آموزش زبان انگلیسی در برنامه‌های خود است.

لوپز و کامبوتو (۲۰۱۱) در پژوهشی خود به بررسی آموزش چند فرهنگی در شرایط جهانی شدن و بین‌المللی شدن پرداخته‌اند. از نظر این دو پژوهشگر، با توجه به تحولات ایجاد شده در شرایط کنونی و با توجه به بین‌المللی شدن و جهانی شدن تحولات آموزش، چند فرهنگی شدن آموزش عالی نیز به صورت عینی نمود یافته است. به بیان دیگر بروز چند فرهنگی شدن دانشگاه‌ها در ادامه روند جهانی شدن آموزش پدید آمده است. این دو پیش‌نیازهای نظام دانشگاهی در عصر جهانی شدن مشتمل بر سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های جدید در عرصه‌ی آموزش‌های چند فرهنگی^۱؛ آنچه دانشگاه‌های عصر جهانی شدن می‌بایست آموزش دهند؛ برنامه درسی مبتنی بر ویژگی‌های جهانی شدن؛ تفکر و اندیشه مدیریتی مبتنی بر جهانی شدن؛ ترویج فرهنگ نوع دوستی و احترام به عقاید مختلف و متفاوت به عنوان نقطه اشتراک فرهنگ‌های متفاوت؛ به کارگیری تکنولوژی‌های نوین در دانشگاه‌های عصر جهانی شدن؛ حاکم شدن هم‌صدایی و تفکر گروهی بر دانشگاه‌ها در دهکده جهانی؛ برنامه‌ریزی در زمینه مهاجرت دانشجویان در عصر جهانی شدن؛ توجه به سنت‌ها، قومیت‌ها، فرهنگ‌ها، ادیان و تحولات اجتماعی در عصر جهانی شدن در دانشگاه‌ها و گسترش آموزش‌های غیررسمی و رسمی به عنوان یکی از وظایف دانشگاه‌های عصر جهانی شدن می‌دانند. بابیل و کاراباجال (۲۰۱۱) گسترش آموزش عالی مجازی و آموزش از راه دور را یکی از راه‌آوردهای جهانی شدن بر شمرده‌اند و در یکی دو دهه آینده عمده فعالیت دانشگاه‌ها در جهان معطوف به آموزش از راه دور خواهد شد. از دیدگاه این دو پژوهشگر، نظام دانشگاهی در هزاره سوم با توجه به شرایط جهانی شدن دارای ویژگی‌های زیر می‌باشد: چندزبانه بودن دانشگاه؛ نوآوری در شیوه‌های آموزش؛ توجه به فرهنگ محلی در آموزش‌های آنلاین و تغییر در برنامه‌ریزی درسی با توجه به پیش‌نیازهای آموزش‌های مجازی (بابیل و کاراباجال، ۲۰۱۱: ۵-۲۵). همچنین در سال ۲۰۱۱ پژوهشی با عنوان جهانی شدن و تأثیر آن بر آموزش و پرورش و فرهنگ در مالزی توسط عبدالرزاق^۲ انجام گرفت. جهانی شدن بر کیفیت آموزش و پرورش تأثیرگذار است، اما کیفیت نظام آموزش و پرورش مالزی در حد قابل قبولی نیست و همچنین جهانی شدن بر فرهنگ اثر منفی دارد.

^۱.multicultural education

^۲.Abdul Razak

مؤلفه های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران از نظر صاحب نظران/ ۹

آکائی^۱ (۲۰۱۲) و استیونز^۲ (۲۰۱۲) در پژوهش های خود به این نتایج دست یافتند که جهانی شدن موجب تغییر سیستم های آموزش و روند کیفیت در آموزش می شود. این تأثیرات مثبت جهانی شدن بر تعلیم و تربیت قابل ملاحظه است و در این راستا سیستم آموزشی باید مبنای خود را بر کیفیت جهانی قرار داده و استانداردهای بین المللی پیش گیرد. در سال ۲۰۱۲ پژوهشی توسط شانگ وینگ با عنوان تجدیدنظر در مأموریت بین المللی سازی نظام دانشگاهی در منطقه آسیا و اقیانوسیه صورت گرفت. یافته پژوهش حاکی از آن بود که به منظور استفاده از فرصت های جهانی شدن و بین المللی سازی نظام دانشگاهی بایستی تعهدی به توسعه برنامه درسی دانشگاه ها در راستای محتوای بین المللی آموزش ایجاد شود و بر اساس آن شهروندان جهانی تربیت شوند که خواهان صلح جهانی باشند (شانگ وینگ، ۲۰۱۲). پژوهش دیگری با عنوان مطالعه مقایسه ای درک از استراتژی های بین المللی در دانشگاه های انگلستان توسط وُِرک و موگان (۲۰۱۳) انجام گرفته است. بر اساس این مطالعه دانشگاه های مورد مطالعه در زمینه برنامه درسی بین المللی طرح هایی را اجرا کرده اند اما در زمینه ثبت نام دانشجویان بین المللی در دانشگاه ها نیازمند نیروی انسانی و منابع بیشتری هستند تا بتوانند به همکاری بین المللی در زمینه تدریس و ایجاد یک محیط یادگیری بین المللی بپردازند. همچنین مدیران و مسئولان دانشگاه ها برای استفاده بهینه از استراتژی های جهانی شدن در نظام دانشگاهی بایستی متعهد به برقراری ارتباط و تعامل با دیگر دانشگاه های جهان و تحولات درون و برون سیستم آموزشی گردند. شیلد^۳ (۲۰۱۹) در پژوهش خود خاطرنشان کرد که در راستای جهانی شدن و خطرات زیست محیطی، آموزش عالی برای ایجاد توسعه پایدار باید در برنامه های خود حفاظت از محیط زیست را بگنجانند.

بر اساس مطالب مطرح شده و با توجه به اینکه نظام دانشگاهی، پدیده پیچیده ای است و جهانی شدن دانشگاه، سیستمی پویا؛ لذا باید برای اندیشه، عمل، طرح ریزی و اقدام در خصوص جهانی شدن دانشگاه، الگوی مناسبی طرح ریزی کرد. بدیهی است نظر به پویایی واقعیت، هر الگویی که ساخته شود ناقص و موقتی خواهد بود؛ اما ناگزیر باید کوشید الگویی ساخته شود که نقص کمتری داشته باشد، پدیده و ابعاد مختلف آن را بیشتر و بهتر پوشش دهد و منطقی نزدیک به منطق وجودی پدیده مورد نظر داشته باشد. لذا در این مطالعه تلاش شد تا با استفاده از نظر متخصصان، مبانی نظری و پژوهش های پیشین پیرامون جهانی شدن دانشگاه و با اتخاذ رویکردی نظام مند و از منظری تعاملی، ضمن برشمردن ابعاد کلی جهانی شدن نظام دانشگاهی و عوامل و شاخص های آن، پیامدهای ناشی از آن نیز

¹.Akani

².Stevens

³ Shields

در قالب چارچوبی مفهومی ارائه شود تا ضمن کمک به مسئولان و محققان در درک سریع مفهوم جهانی شدن دانشگاه و ابعاد و پیامدهای آن، به آن‌ها در ارزیابی سریع جهانی شدن آموزش در نظام دانشگاهی و طراحی و اقدام‌های مدیریتی متناسب با شرایط و اقتضائات درونی و محیطی نظام دانشگاهی، برای توسعه جهانی شدن در قلمرو موردنظر یاری رسانند. با اوصاف ذکرشده پرسش‌های زیر مطرح و پیگیری شد.

۱. مؤلفه‌های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران کدام‌اند؟
۲. با توجه به مؤلفه‌های شناسایی شده، الگوی مناسب برای جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران کدام است؟

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به ماهیت داده‌ها، پژوهش از نوع کیفی و ابزار مورد استفاده در آن، مصاحبه نیمه ساختاریافته است. با توجه به این روش، پرسش‌های مصاحبه از پیش، مشخص شد و از تمام پاسخ‌دهندگان، پرسش‌های مشابه پرسیده شد و سعی شد آزادی عمل آن‌ها در ارائه پاسخ خود به هر طریقی که می‌خواهند، تأمین شود. البته در راهنمای مصاحبه جزئیات مصاحبه، شیوه بیان و ترتیب آن‌ها ذکر نشد و این موارد طی فرایند مصاحبه تعیین شدند. در مصاحبه‌ها نیز مانند سایر ابزارهای گردآوری داده‌ها، کشف سازه‌ها، مفاهیم، مضامین و ویژگی‌های برجسته یک موضوع و پی بردن به الگوهای علی یا رابطه‌ها در خصوص پژوهش مدنظر بود (کریمی و نصر، ۱۳۹۲). بر این اساس ابتدا فهرستی از متخصصان این حوزه، تهیه و با توجه به هدف‌های پژوهش، ۵ پرسش باز پاسخ، طراحی و برای آن‌ها فرستاده شد. در گام بعدی، زمان‌بندی، تعیین و مصاحبه‌ها انجام گرفت. دامنه زمانی مصاحبه‌ها از ۴۵ تا ۹۰ دقیقه متغیر بود. مشارکت‌کنندگان پژوهش، استادان و اعضای هیئت علمی متخصص حوزه جهانی شدن دانشگاهی بودند. بر اساس نمونه‌گیری هدفمند صاحب‌نظران کلیدی و تکنیک اشباع نظری، با ۲۱ نفر مصاحبه صورت گرفت. پس از اجرای مصاحبه‌ها و گردآوری داده‌ها، به پالایش، بازخوانی، دسته‌بندی و ارائه یافته‌ها از طریق فن تحلیل محتوای کیفی متن مصاحبه‌ها اقدام شد. ملاک‌های ارزیابی پژوهش کیفی^۱، شامل اعتمادپذیری^۲ (معادل روایی درونی در پژوهش کمی)، انتقال‌پذیری^۳ (معادل روایی بیرونی در پژوهش کمی)، قابلیت اطمینان^۴ (معادل پایایی) و تأیید پذیری^۱ (معادل

^۱ qualitative research evaluation criteria

^۲ trustworthy

^۳ transformability

^۴ dependability

مؤلفه های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران از نظر صاحب نظران/۱۱

عینیت) (صدوقی، ۱۳۸۷) و اقداماتی که برای تأمین آن‌ها در پژوهش حاضر انجام گرفته، در جدول (۱) ذکر شده است.

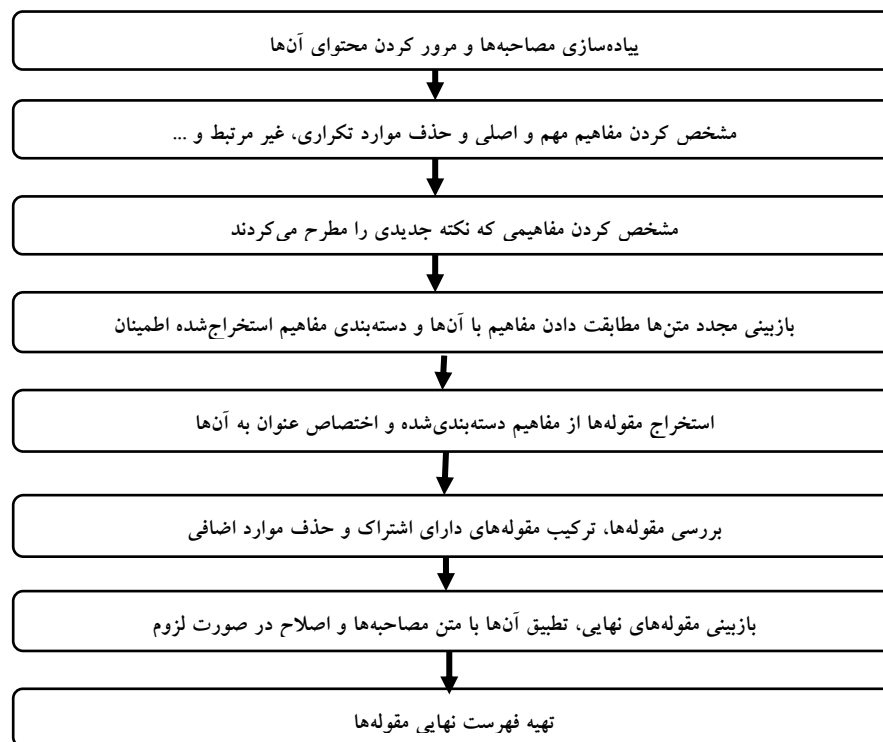
جدول ۱- نحوه تحقق ملاک‌های ارزیابی پژوهش کیفی در پژوهش

ملاک	شیوه اطمینان از کیفیت	اقدام در پژوهش برای تأمین امنیت آن
اعتمادپذیری	چک کردن توسط اعضا، درگیر شدن طولانی مدت در میدان، چندجانبه نگری داده‌ها	برای اطمینان از روایی داده‌ها و اینکه آیا تحلیل‌های پژوهش به شکل صحیح دیدگاه‌های متخصصان را درباره موضوع پژوهش تحت پوشش قرار می‌دهد یا نه؟ یافته‌ها برای بررسی به سه نفر از متخصصان ارائه شد تا قابل پذیرش بودن آن‌ها را تأیید کنند.
انتقال پذیری	توصیف کامل محیط و شرکت کنندگان	به منظور افزایش انتقال پذیری یافته‌ها، راهبرد چند سویه سازی داده‌ها (استفاده هم‌زمان از اسناد و پیشینه پژوهش و داده‌های شفاهی حاصل از مصاحبه) چندسویه سازی بررسی کننده/ پژوهشگر (استفاده از پژوهشگر دوم در فرایند گردآوری، تحلیل و تفسیر داده‌ها)، چند سویه سازی محیطی (انجام مصاحبه در مکان و زمان‌های متفاوت شامل دانشگاه و محیط کار)، به کار گرفته شد تا میزان باورپذیری تفسیرهای به عمل آمده افزایش یابد.
قابلیت اطمینان	بازرسی، مستندسازی پژوهشگر در خصوص داده‌ها روش‌ها و تصمیمات، چندجانبه نگری پژوهشگر	سعی شد تا با تهیه شواهد و اسناد و مدارک کافی در خصوص موضوع پژوهش، به گونه‌ای مشروح و دقیق، رویه‌ها، زمینه و شرایط پژوهش توصیف گردد.

¹ confirmability

تأیید پذیری	بازرسی داده‌ها برای اطمینان از میزان تأیید پذیری آن‌ها	پژوهشگر سعی کرد با توضیح جزئیات کافی از فرایند گردآوری و تحلیل داده‌ها، تأیید پذیری یافته‌ها را تأمین کند.
-------------	--	--

برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل تفسیری استفاده شد. در این پژوهش بر اساس اصول و چهارچوب عملی آن در حد امکان، به آشکار کردن پیام‌های نهفته در متن نوشتاری مصاحبه اقدام شد. بر این اساس، با مرور ادبیات پژوهش، درباره اینکه چه موضوعات و مفاهیمی باید برای رمزگذاری انتخاب شود، تصمیم‌گیری و مفاهیم متناسب با آن‌ها از داده‌های حاصل از مصاحبه استخراج شد. تحلیل مصاحبه‌ها با اقتباس از مراحل پیشنهادی رابین (۲۰۰۵) از الگوی تحلیل تفسیری و طی مراحل گام‌های زیر انجام گرفت:

نمودار (۱) مراحل تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌های کیفی

یافته های پژوهش

پرسش اول: مؤلفه های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران کدام اند؟

هم زمان با گردآوری داده ها، کدگذاری آن ها نیز انجام گرفت. بر این اساس حدود ۲۴۱ کد و از این کدها ۱۰۵ مفهوم استخراج شد. پس از دسته بندی مفاهیم و حذف موارد تکراری، مجدداً متن مصاحبه ها بازبینی و با مفاهیم استخراج شده مطابقت داده شد. در گام بعد، مفاهیم در قالب ۲۶ مقوله طبقه بندی شدند. سپس مقوله های نزدیک به هم در قالب ۶ بعد یا عامل، تجمع و دسته بندی شدند (جدول ۲).

جدول ۲- مفاهیم و مقوله های به دست آمده از کدگذاری داده های حاصل از مصاحبه ها

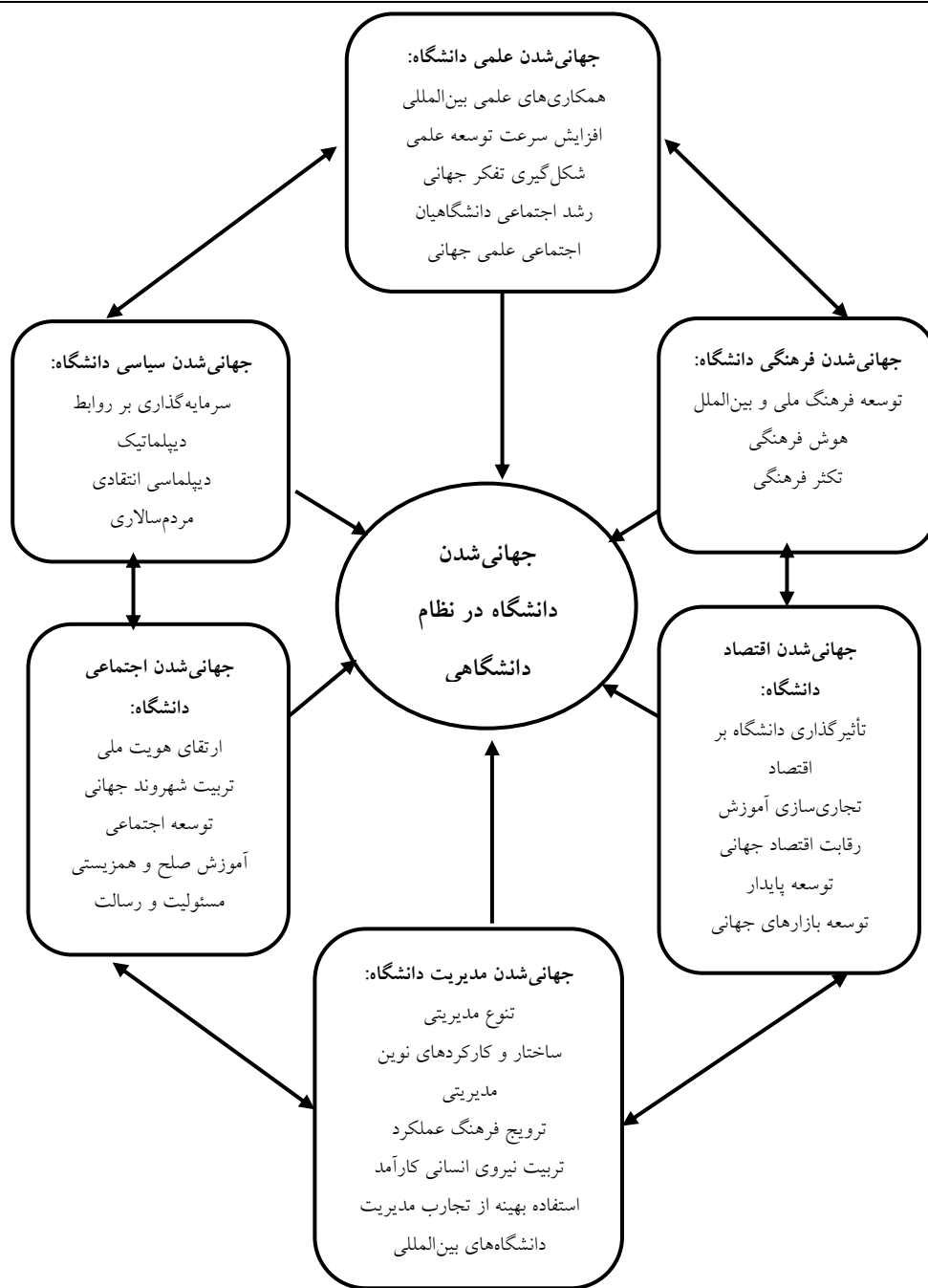
عامل	مقوله ها	مفاهیم
فرهنگی	تکثر فرهنگی	معرفی و شناسایی سایر فرهنگ ها؛ حفظ دستاورد تمدن ها؛ کسب مهارت زندگی با اقوام دیگر؛ احترام به تفاوت ها و سنت ها
	توسعه فرهنگ ملی و بین المللی	پیوند فرهنگ ها و ملت ها؛ شناساندن ارزش های ملی و بین المللی؛ شناخت فرهنگ و رسوم ملی و بین المللی؛ منشور اخلاق جهانی و بین المللی
	هوش فرهنگی	حمایت از ایده ها و افکار جدید بین المللی؛ پرورش قابلیت های سازگاری با فرهنگ های مختلف؛ توانایی مدیریت سازگار با فرهنگ های مختلف؛ یادگیری الگوهای جدید در تعاملات فرهنگی
سیاسی	سرمایه گذاری بر روی روابط دیپلماتیک	فراهم نمودن تسهیلات مناسب برای فرصت مطالعاتی دانشجویان؛ ارتباط و تعاملات سیاسی؛ سیاست های مشترک جهانی؛ ایجاد روابط و تعدیل کردن خصومت ها؛ بورس های بین المللی؛ عضویت در سازمان های بین المللی
	دیپلماسی اقتصادی	حضور دانشگاه ها در عرصه های بین المللی؛ پیوند بین اقتصاد و نظام دانشگاهی؛ فرصت های شغلی مناسب؛ فرصت های سرمایه گذاری در آموزش؛ اعتمادسازی در روابط بین دانشگاه ها؛ جذب سرمایه بین المللی
	مردم سالاری	آزادی بیان؛ تفکر انتقادی؛ اطلاعات روشن و شفاف؛ رعایت حقوق بشر؛ کاهش شکاف های طبقاتی
اجتماعی	ارتقای هویت ملی	حراست از اموال عمومی و ثروت های ملی؛ شناخت فرهنگ و ادب و سنن؛ معرفی زبان و فرهنگ ملی؛ مهارت های زندگی و هویت

عامل	مقوله‌ها	مفاهیم
	شهروند جهانی	تعلق‌خاطر مشترک جهانی؛ وفاداری فرهنگی مشترک؛ سخنرانی‌های بین‌المللی در ارتباط با توسعه شهروندان جهانی؛ تربیت افرادی با ویژگی جهانی اندیشیدن و محلی عمل کردن
	توسعه اجتماعی	دسترسی برابر به آموزش و پرورش؛ وحدت و یکپارچگی اجتماعی؛ آگاه‌سازی همگانی؛ برابری فرصت‌ها؛ همکاری‌ها برای توسعه اجتماعی
	آموزش صلح و همزیستی	گفتگوی تمدن‌ها؛ پرورش سعه‌صدر؛ مفاهیم انسان دوستانه؛ عواطف انسانی و همزیستی مسالمت‌آمیز
	مسئولیت و رسالت اجتماعی	ترویج سرمایه‌ی اجتماعی؛ استانداردهای بین‌المللی مقبولیت و مسئولیت اجتماعی
اقتصادی	توسعه پایدار	رشد مقتضیات اقتصادی سبک زندگی جدید؛ ارتقای سطح زندگی انسان‌ها؛ اشتغال مؤثر و مولد؛ استانداردهای نیروی کار جهانی
	توسعه بازارهای جهانی	هماهنگی آموزش با تقاضا و نیاز بازار کار؛ گسترش تبادلات اقتصادی؛ یکپارچه‌سازی اقتصاد جهانی
	تأثیرگذاری دانشگاه بر اقتصاد	فعالیت در سطح بین‌المللی؛ آموزش تجارب و پیوندهای اقتصادی؛ تربیت نیروی کار کارآمد
	تجاری‌سازی آموزش	جذب سرمایه‌های خارجی؛ طرح موضوع تجارت آزاد جهانی؛ بهره‌برداری کامل از منابع جهانی
	رقابت اقتصاد جهانی	آگاهی از مفهوم بازار رقابت و جریان آزاد انتقال کالا؛ دسترسی متخصصان به دانش جهانی؛ حفظ محیط‌زیست؛ یکپارچه‌سازی اقتصاد محلی با اقتصاد جهانی
علمی	همکاری‌های علمی بین‌المللی	آموزش مشارکتی؛ شرکت در پروژه‌های بین‌المللی؛ کنفرانس‌های علمی بین‌المللی؛ پروژه‌های تحقیقاتی مشترک؛ مبادله دانشجو و پژوهشگر با دانشگاه‌های خارجی
	اجتماع علمی جهانی	عضویت در مجامع و نهادهای علمی بین‌المللی؛ شرکت در دوره‌های کوتاه کارآموزی بین‌المللی؛ مشارکت در سازمان‌های علمی بین‌المللی؛ مشارکت در تولید علم بین‌الملل

مؤلفه های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران از نظر صاحب نظران/۱۵

عامل	مقوله ها	مفاهیم
	افزایش سرعت توسعه علمی	فرصت های مطالعاتی؛ دعوت از اساتید و متخصصان خارجی؛ پذیرش دانشجویان دکتری خارجی؛ ارائه دروس توسط اساتید خارجی؛ رعایت استانداردهای آموزشی؛ رشته های جدید جهانی؛ تطابق رشته های موجود با دانشگاه های معتبر جهانی
	شکل گیری تفکر جهانی	بازگشت افراد بورسیه به کشور؛ پاسخگویی و مسئولیت پذیری؛ تقدیر از افراد مؤثر علمی
	رشد اجتماعی دانشگاهیان	پذیرش و تربیت دانشجوی خارجی؛ ارائه خدمات کتابخانه ای و پایگاه علمی؛ شکستن عقاید قالبی فرد و تعدیل تعصبات بیهوده
مدیریت	تنوع مدیریت	مدیریت مشارکتی؛ پرهیز از اقوام گرایی؛ روابط علمی جهانی؛ ذهنی جهان اندیش
	ساختار و کارکردهای نوین مدیریتی	کاهش دیوانسالاری؛ تمرکززدایی؛ شایسته پروری؛ ساختارهای انعطاف پذیر و شبکه ای
	فرهنگ عملکرد	مدیریت نتیجه مدار؛ صراحت و صداقت در سیاست ها و عملکردها؛ توسعه یادگیری سازمانی و تفکر سیستمی
	تربیت نیروی انسانی کارآمد	آموزش نیروی انسانی؛ بهره گیری از نخبگان بومی و بین المللی؛ مهاجرت نخبگان؛ مهاجرپذیری نخبگان
	استفاده بهینه از تجارب بین الملل	ارتباط با دیگر دانشگاه ها و استفاده از تجارب آنان؛ چندزبانه کردن دانشگاه ها؛ فناوری های نوین

پس از جمع و دسته بندی عامل ها یا ابعاد الگوی جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران ترسیم شد (شکل ۱)

شکل (۱) الگوی جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران

بحث و نتیجه گیری

فرآیند جهانی شدن به صورت امواجی توفنده و غیرقابل اجتناب تمامی مرزهای فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی و علمی کشورها را در هم می نوردد و کشورها باید با پذیرش این پدیده بکوشند تا در اداره مؤثر آن، بهترین نتیجه را برای خود حاصل سازند. عصر حاضر، عصر تغییر و تحولات شدید و شتابنده نام گرفته است. سازمان های مختلف از جمله مؤسسات آموزشی نیز در مسیر تندباد این تغییر و تحولات قرار گرفته اند. این سازمان ها می بایست برای دوام، بقا و توسعه خود، فلسفه وجودی خود را محقق سازند. سازمان های آموزشی از جمله دانشگاه ها به عنوان سیستم های باز اجتماعی که با محیط زمینه ای و محیط تعاملی خود در تعامل فزاینده قرار گرفته اند، برای محقق ساختن اهداف مدنظر خویش ناچارند خود را با این تغییر و تحولات پرشتاب و بی سابقه هم آهنگ نمایند و برای بقای معنادار در جهت سازواری (تغییر خود و محیط در جهت مطلوب) هر چه بیشتر گام بردارند. همچنین، شرایط جدید و پیچیده محیط امروزی که با پیشرفت فناوری، روبه روز در حال دگرگونی و تغییر می باشد، منجر به دگرگونی بسیاری از مفاهیم از جمله مأموریت و نقش نظام دانشگاهی گردیده است. در چنین شرایطی آنچه برای سازمان ها از جمله دانشگاه ها و مؤسسات آموزشی ارزش می آفریند، اتخاذ رویه ی دیگری است که بر اساس آن نگرش درون نگر آموزش سستی خود را جایگزین نگاه برون نگر و جهانی نمایند. برای رویارویی با مسائل پیچیده و گسترده امروز نظام دانشگاهی باید با شیوه ای نو به استقبال مسائل جهانی برود و با قبول یک حیات جمعی مشارکت جو و گشوده به سوی دیگران، پدیده جهانی شدن را به گونه ای سازنده پذیرا شود. بر این اساس، گام اول در این زمینه آن است که مؤلفه های جهانی شدن دانشگاه شناسایی شود. در مرحله بعد با تدوین ملاک ها و نشانگرها، اندازه گیری و ارزشیابی فعالیت های مربوط به هر یک از این ابعاد یا مؤلفه ها میسر شود. هدف این پژوهش، ارائه الگویی برای جهانی شدن دانشگاه است، به همین منظور، طی مصاحبه با متخصصان حوزه جهانی شدن دانشگاه است، به همین منظور، طی مصاحبه با متخصصان حوزه جهانی شدن، مفاهیم و مقوله های اصلی این مورد، شناسایی شد و در نهایت ۶ بعد یا عامل به عنوان عوامل اصلی که می تواند برای الگوی جهانی شدن دانشگاه مورداستفاده قرار گیرد، مشخص و الگویی شامل ۶ عامل و ۲۶ مقوله ترسیم شد. در ادامه به بحث در مورد هر یک از عوامل پرداخته شد.

بر اساس نتایج پژوهش، مقوله های توسعه پایدار، توسعه بازارهای جهانی، تأثیرگذاری دانشگاه بر اقتصاد، تجاری سازی آموزش و رقابت اقتصاد جهانی که با عنوان عامل جهانی شدن اقتصاد نظام دانشگاهی قرار دارند، با نتایج پژوهش های ویلیامز (۲۰۰۵)؛ آلتیک و نایت (۲۰۰۷)؛ نیلسون، (۲۰۰۳)؛ جی ینگ، (۲۰۰۹)؛ اچوریا (۲۰۰۹)؛ ولدان و همکاران (۲۰۱۰)؛ آل ابری (۲۰۱۱)؛ لویز و کامبوتو (۲۰۱۱)؛ بابیل و کاراباجال (۲۰۱۱)؛ شانگ وینگ

(۲۰۱۲) همسو است. از آنجاکه جهانی شدن، ابتدا از اقتصاد شروع گردید، اصلی ترین سازوکارهای جهانی شدن در بعد اقتصادی است. زدودن مرزهای جغرافیایی از فعالیت های اقتصادی و رشد چشمگیر انتقال شرکت ها و احداث شعب خارجی شرکت ها در کشورهای دیگر، انتقال سرمایه و سرمایه گذاری های خارجی در بخش های گوناگون اقتصادی از نشانه های جهانی شدن در امور اقتصادی است (اسمیت^۱، ۱۹۹۹). از نظر اقتصادی استدلال می شود که جهانی شدن آموزش دانشگاهی می تواند اقتصاد ملی کشورها را نجات دهد زیرا اولاً باعث افزایش سرعت توسعه علمی کشورها می شود و ثانیاً انبوهی از تجارب و پیوندهای اقتصادی به وجود می آورد و ثالثاً تجارت و صنعت علم به منزله یکی از منابع اقتصادی گسترش می یابد (جاستون و ادلشتاین^۲، ۱۹۹۳). بر این اساس از نظر اقتصادی استدلال می شود که جهانی شدن آموزش سبب افزایش سرعت توسعه علمی کشورها می شود و نیز انبوهی از تجارب و پیوندهای اقتصادی را ایجاد می کند و در نتیجه تجارت و صنعت علم به منزله یکی از منابع اقتصادی گسترش می یابد. در یک بررسی جامع از علل گسترش فرایند جهانی شدن آموزش عالی در دهه ۱۹۸۰ نشان داده شده که مسائل دانشگاهی همانند ارزش های اقتصادی در جهانی شدن نقش دارد (دویت، ۲۰۰۲: ۸۴؛ جاستون و ادلشتاین، ۲۰۰۳). از نظر اقتصادی، جهانی شدن نظام دانشگاهی هم در کوتاه مدت و هم در درازمدت منبع درآمدزایی دولت ها در عرصه اقتصاد بین المللی است (دلانگ و لیزرت^۳، ۱۹۹۹). از سوی دیگر، نظام دانشگاهی شاخص اصلی پیشرفت یک کشور به شمار می رود و موجبات رقابت پویای یک کشور در منطقه و جهان را فراهم می کند؛ بنابراین، تقویت بُعد اقتصادی جهانی شدن دانشگاه ها، تقویت کشور در رقابت های منطقه ای و جهانی نیز هست (محمودی، ۱۳۹۸). بر این اساس نظام دانشگاهی نیاز به اصلاحاتی در نظام آموزشی دارد تا بتواند به طور اثربخشی با خواسته های متحول و پویای محیط های اقتصادی رقابت کند. این امر مستلزم دسترسی متخصصان و متقاضیان به دانش روز است و تأکید بر بهبود کیفیت آموزشی از طریق پذیرش و انطباق با تغییرات نوآورانه به جای گسترش کمی نظام. علاوه بر این، نظام دانشگاهی نیاز به تربیت افرادی متخصص دارد تا بتواند در سطح جهانی مطرح گردد و در مقابل موج جهانی که با قدرت اقتصادی همراه است، تعامل مثبت و دوسویه برقرار کند. نظام دانشگاهی به وسیله جریان فناوری، اقتصاد، دانش، مردم و سیاستمداران، ارزش ها و افکار جهانی شدن دگرگون می شود (باست^۴، ۲۰۰۶: ۵) و در این میان، اقتصاد به طور بارزی در اهداف نظام دانشگاهی جا خواهد داشت؛ زیرا در سایه اقتصادی جهانی شدن، اشتغال، کارآفرینی،

¹.Smith

².Johston & Edelstein

³.Dlong & Lizzor

⁴.Bassett

مؤلفه های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران از نظر صاحب نظران/۱۹

تولید و درنهایت، توسعه کشور تحت الشعاع قرار خواهد گرفت. پس مناسب تر است که هر چه سریع تر تحولات و انطباق های لازم را در اهداف آموزش عالی متناسب با بُعد اقتصادی آن برقرار کرد. بر این اساس متناسب با سند چشم انداز ۱۴۰۴، نظام دانشگاهی بایستی به ترتیب افرادی فعال، مسئولیت پذیر، اینارگر، مؤمن، رضایتمند، برخوردار از وجدان کاری، منضبط، دارای روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن بپردازد.

عامل جهانی شدن فرهنگ نظام دانشگاهی، شامل مقوله های تکثر فرهنگی، توسعه ی فرهنگی ملی و بین المللی، هوش فرهنگی است که با نتایج پژوهش های ویلیامز (۲۰۰۵)؛ آلتبک و نایت (۲۰۰۷)؛ ویلیس و ساتشی و جرمی (۲۰۰۸)؛ جونز و کیلیک (۲۰۰۸)؛ های، (۲۰۰۲)؛ نیلسون، (۲۰۰۳)؛ جی ینگ، (۲۰۰۹)؛ علی و طاهر (۲۰۰۹)؛ اچوریا (۲۰۰۹)؛ ولدان و همکاران (۲۰۱۰)؛ آل ابری (۲۰۱۱)؛ لویز و کامبوتو (۲۰۱۱)؛ بایبل و کاراباجال (۲۰۱۱)؛ شانگ وینگ (۲۰۱۲)؛ وُرک و موگان (۲۰۱۳) همسو است. یکی از چالش برانگیزترین ابعاد جهانی شدن بعد فرهنگی آن می باشد. از آنجاکه جهانی شدن فرهنگی با ابعاد فرهنگی ملت ها سروکار دارد، شاخص های فرهنگی ملل و جوامع، هدف این بعد از جهانی شدن قرار می گیرد؛ که از جمله می توان به شاخص های چون عقاید و آراء، سمبل ها، تعلیم و تربیت، فرهنگ قومی، ادبیات و موسیقی و هنرهای مختلف و ... اشاره نمود (رابتسون، ۱۳۸۰). منطق آموزشی و دانشگاهی، جهانی شدن نظام دانشگاهی شاید چندان نیازی به بحث نداشته باشد زیرا آموزش همواره تمایل به جهانی شدن داشته است و روابط علمی و معرفتی میان ملت ها و فرهنگ ها شناخته شده است. از نظر فرهنگی مهم ترین هدف برای جهانی شدن نظام دانشگاهی گسترش ارزش ها و اصول موردنظر فرهنگ ملی کشورها و ورود به عرصه ی بین المللی است.

از نظر فرهنگی مهم ترین کارکرد جهانی شدن آموزش دانشگاهی، گسترش ارزش ها، اصول و معانی فرهنگ ملی کشورها در عرصه بین المللی است. استفاده از مبادلات دانشگاهی برای توسعه فرهنگ ملی، از اهمیت و اولویت ویژه برخوردار است. بر این اساس دانشگاه ها نهادی برای پیوند بیش تر فرهنگ ها و ملت ها با یکدیگر است (دویت، ۲۰۰۲). همچنین جهان امروز از کشورهای متعدد و گوناگونی تشکیل شده است که هریک به سبب تاریخ خاص خود از فرهنگ و زبان متفاوتی برخوردارند و این تنوع و گوناگونی، گاهی امکان زندگی مشترک انسان ها در کنار یکدیگر را دشوار می سازد، چراکه زبان صرفاً ابزاری برای برقراری ارتباط نیست، بلکه جهان بینی افراد، قوه ی تخیل آن ها و روش انتقال دانش را بیان می کند. از طرف دیگر، با ظهور پدیده جهانی شدن و تأثیر آن بر کلیه ی بعد فرهنگی، اخلاقی و مهم تر از همه نظام دانشگاهی که به نوبه خود تأثیر متقابلی بر این بعد دارد، ضرورت برقراری

ارتباط بین ملت‌ها و بین آحاد مردم در درون و برون هر کشور، درک متقابل و تحمل یکدیگر، روزبه‌روز بیشتر می‌شود؛ بنابراین توجه به یادگیری زبان خارجی که امکان ارتباط متقابل را در صحنه‌های بین‌المللی فراهم می‌کند، امری ضروری به نظر می‌رسد، بنابراین باید با اتخاذ سیاست و استراتژی‌ها متفاوتی از آنچه تاکنون دنبال شده، در زمینه آموزش و فراگیر کردن زبان خارجی در بین دانشجویان اهتمام ورزید؛ زیرا امروزه، کسب مهارت‌های مربوط به یک یا چند زبان خارجی به وسیله‌ی شهروندان کشورهای مختلف، پیش‌شرط لازم برای مشارکت همه‌جانبه در جامعه‌ی بین‌المللی و استفاده از فرصت‌های آن برای توسعه روابط فردی، شغلی و سازمانی است.

بعد دیگر الگوی پژوهش، جهانی‌شدن اجتماعی نظام دانشگاهی شامل مقوله‌های ارتقای هویت ملی، شهروند جهانی، توسعه‌ی اجتماعی، آموزش صلح و همزیستی، مسئولیت و رسالت اجتماعی است که همسو با پژوهش‌های ویلیامز (۲۰۰۵)؛ آلتیک و نایت (۲۰۰۷)؛ ویلیس و همکاران (۲۰۰۸)؛ جونز و کیلیک (۲۰۰۸)؛ های، (۲۰۰۲)؛ نیلسون، (۲۰۰۳)؛ جی یینگ، (۲۰۰۹)؛ علی و طاهر (۲۰۰۹)؛ اچوریا (۲۰۰۹)؛ ولدان و همکاران (۲۰۱۰)؛ آل ابری (۲۰۱۱)؛ لویز و کامبوتو (۲۰۱۱)؛ بایبل و کاراباجال (۲۰۱۱)؛ شانگ وینگ (۲۰۱۲)؛ وُرک و موگان (۲۰۱۳) است. یکی از ابعاد مهم دیگر جهانی‌شدن، بعد اجتماعی آن است، جهانی‌شدن به‌نوعی خود یک پدیده اجتماعی است که از بسترهای اجتماعی خاص سر برآورده است (بربروگلو^۱، ۲۰۱۶).

همه ملت‌هایی که در جوامع و در مرزهای ملی و جغرافیایی خود زندگی می‌کنند، دارای عقاید، ایدئولوژی‌ها و هنجارهایی هستند که نسبت به آن‌ها پایبند می‌باشند. جهانی‌شدن با گسترش ارتباطات میان ملت‌ها و تبادل اطلاعات میان جوامع عملاً باعث به وجود آمدن شاخص‌ها و هنجارهای جدیدی در میان جوامع گشته است و با تأثیر گذاشتن بر نحوه زندگی آن‌ها ملاک‌های مختلف زندگی اجتماعی مردم را تغییر داده و به سمت‌وسوی یک‌شکل شدن پیش می‌برد. به‌رحال جهانی‌شدن پدیده‌ای است که دارای بعد اجتماعی است که منجر به تحولات اساسی، در مناسبات مردم با دولت‌ها، دولت‌ها با دولت‌ها و تحول در نحوه نگرش و رفتارها و شیوه‌های زندگی جمعی منجر می‌شود. از سوی دیگر، جهانی‌شدن دانشگاه‌ها و گسترش مبادلات دانشگاهی باعث رشد اجتماعی دانشجویان می‌شود زیرا دامنه تجربه اجتماعی و دانش فرهنگی دانشجویان و دانشگاهیان از ملت‌ها و فرهنگ‌ها مختلف افزایش می‌یابد و باعث نوعی «جهش» در فرایند رشد آن‌ها از نظر یادگیری، خلاقیت و نوآوری‌های مختلف می‌شود. کالن در یک مطالعه تجربی درباره تأثیر تحصیل در خارج بر روی دانشجویان می‌نویسد مواجه با فرهنگ‌های دیگر باعث فراگیری دانش و تجاربی می‌شود که هرگز امکان تحصیل آن در وطن برای فرد وجود ندارد. عقاید قالبی فرد شکسته می‌شود،

^۱.Berberoglu

مؤلفه های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران از نظر صاحب نظران/۲۱

تعصبات بیهوده تعدیل و چشم انداز وسیع تری از جامعه و فرد برای دانشجوی خارجی به وجود می آید (کالن، ۱۹۹۱). یکی دیگر از ابعاد مهم جهانی شدن ارتقاء هویت ملی است. در مطالعه ای که نایت و ویت (۱۹۹۷) درباره کشورهای آسیایی و اقیانوسیه انجام داده اند نشان داده اند که مبادلات دانشگاهی ابزاری برای معرفی زبان و فرهنگ ملی این کشورها در عرصه بین المللی بوده است و این کشورها از راه گسترش دانشگاه های خود به عرصه جهانی از وابستگی صرف به آمریکا و چند کشور معدود دیگر غربی کاسته شده است. همچنین تحقیقات نشان می دهد رهبران سیاسی که تجربه تحصیل در کشور خارجی داشته اند تعلقات ملی و فرهنگی قوی داشته اند و دوره تحصیل در خارج احساس ملیت و وطن دوستی را در آن ها تقویت کرده است (دویت، ۲۰۰۲: ۸۹).

سرمایه گذاری بر روی روابط دیپلماتیک، دیپلماسی اقتصادی، مردم سالاری، سه مقوله عامل جهانی شدن سیاست نظام دانشگاهی هستند که با نتایج پژوهش های ویلیامز (۲۰۰۵)؛ آلتبک و نایت (۲۰۰۷)؛ نیلسون، (۲۰۰۳)؛ جی ینگ، (۲۰۰۹)؛ اچوریا (۲۰۰۹)؛ ولدان و همکاران (۲۰۱۰)؛ آل ابری (۲۰۱۱)؛ لویز و کامبوتو (۲۰۱۱)؛ بابیل و کاراباجال (۲۰۱۱)؛ شانگ وینگ (۲۰۱۲)؛ وُرک و موگان (۲۰۱۳) هماهنگ است. پدیده جهانی شدن، در فرآیند تأثیرگذاری خود بر جنبه های مختلف زندگی انسان، بر بسیاری از سازوکارهای سیاسی ملت ها و دولت ها نیز تأثیر می گذارد و حتی دولت های ملی مسلط و بسیار متمرکز که به نظر می رسد با اعمال کنترل های شدید، مانع از ارتباط آزاد افراد جامعه خود با جامعه جهانی می گردند نیز از گزند جهانی شدن در امان نخواهند ماند، زیرا هر چه دسترسی افراد به اطلاعات بیشتر شود، توانایی دولت ها در محدود ساختن افراد ضعیف تر می شود. جهانی شدن، قدرت ها را با هر میزان فاصله فیزیکی در مجاورت بی سابقه هم قرار می دهد و پتانسیل تهدید را بالا می برد، بنابراین، ساختارهای سیاسی فیزیکی موجود را به مبارزه می طلبد. دلایل سیاسی بیانگر آن است که منافع آموزش جهانی در راستای کمک به فهم رابطه میان حکومت هاست و شامل سیاست های خارجی، امنیت ملی، همکاری تکنولوژیکی، صلح و فهم متقابل، هویت ملی و هویت منطقه ای است. در جهان امروز آموزش، بُعد چهارم سیاست خارجی است (نایت، ۲۰۰۴) و همکاری آموزشی به منزله نوعی سرمایه گذاری برای آینده روابط دیپلماتیک میان ملت ها محسوب می شود. از آنجاکه اغلب نخبگان سیاسی از میان دانشگاهیان برگزیده می شوند، گسترش اعطای بورس های بین المللی و پذیرش دانشجویان خارجی به منزله نوعی معرفی فرهنگ و جامعه خود به رهبران سیاسی و مدیران ارشد آینده کشورهای جهان است. همچنین روابط دانشگاهی می تواند موجب استحکام روابط سیاسی و اقتصادی میان دولت ها شود بخصوص در شرایطی که روابط سیاسی و دیپلماتیک رسمی چندان مستحکم نیست، روابط دانشگاهی راهی برای

تداوم و حفظ روابط و تعدیل کردن خصومت‌هاست (دویت^۱، ۲۰۰۲: ۸۶).

پنجمین عامل الگوی حاصل از این پژوهش، جهانی‌شدن مدیریت نظام دانشگاهی متشکل از پنج مقوله تنوع مدیریت، ساختار و کارکردهای نوین مدیریتی، فرهنگ عملکرد، تربیت نیروی انسانی، استفاده بهینه از تجارب بین‌الملل است که با نتایج ویلیامز (۲۰۰۵)؛ آلتبک و نایت (۲۰۰۷)؛ ویلیس و ساتشی و جرمی (۲۰۰۸)؛ جونز و کیلیک (۲۰۰۸)؛ های، (۲۰۰۲)؛ نیلسون، (۲۰۰۳)؛ جی ینگ، (۲۰۰۹)؛ علی و طاهر (۲۰۰۹)؛ اچوریا (۲۰۰۹)؛ ولدان و همکاران (۲۰۱۰)؛ آل ابری (۲۰۱۱)؛ لویز و کامبوتو (۲۰۱۱)؛ لویز و کامبوتو (۲۰۱۱)؛ بابیل و کاراباجال (۲۰۱۱)؛ شانگ وینگ (۲۰۱۲)؛ وُرک و موگان (۲۰۱۳) هم‌راستا می‌باشد. در مواجهه با پدیده جهانی‌شدن، مدیریت سازمان‌ها نیز خواسته یا ناخواسته دستخوش تحولاتی گردیده است. در این وضعیت مدیریت سازمان‌های مختلف ازجمله سازمان‌های آموزشی باید از پيله درون کشوری خارج شوند و به جهانی فراتر از مرزهای ملی نظر داشته باشند. درواقع اگر این سیستم بخواهد به‌عنوان ابزاری کارآمد عمل نماید و توسعه و رشد جامعه را تحقق بخشد، باید در برخورد با این پدیده متناسب و هوشمندانه عمل نماید.

با توجه به اوصاف ذکرشده، وظیفه و نقش مدیران دانشگاه‌ها در عصر جهانی‌شدن بسیار خطیر و دشوار گردیده است. برای حل مسائل پیچیده ناشی از جهانی‌شدن مدیران باید به دانش پیچیدگی و آشوبناکی مجهز گردند و واجد توانمندی‌ها و ظرفیت‌های جدیدی بشوند. سیستم‌های آموزشی ازجمله دانشگاه‌ها باید به معماری مجدد ساختارها و فرایندهای خود بر اساس روابط جهانی اقدام کنند و طرحی تازه برای این دوران بیندیشند. مدیران دانشگاه‌ها باید ضمن پاسخگویی به نیازهای محلی و منطقه‌ای و ملی، به الزامات جهانی و بین‌المللی نیز پاسخ دهند. آنان باید در عرصه جهانی‌شدن صرفاً تحت تأثیر نیروهای آموزشی دیگر کشورها قرار نگیرند بلکه خود بتوانند بر آموزش دیگر کشورها اثر بگذارند و این تعامل و اثرگذاری متقابل را در جهت اهداف نهایی خودتنظیم نمایند (کوپر^۲، ۱۹۹۸). همچنین تربیت نیروی انسانی موجه در تمام سطوح، ایجاد ساختار اداری چابک با استانداردهای جهانی، آموزش برای درک جهانی از رفتار دانشگاهی، اعمال روش‌های امتحان شده به‌منظور جذب نیروهای جهانی و همکاری حداکثری بین‌المللی در چارچوب اهداف نظام دانشگاهی از موارد راهبرد اجرایی برای جهانی‌شدن دانشگاه‌ها است. آخرین عامل، جهانی‌شدن علمی نظام دانشگاهی است که دارای مقوله‌های همکاری‌های علمی بین‌المللی، اجتماع علمی جهانی، افزایش سرعت توسعه علمی، شکل‌گیری تفکر جهانی، رشد اجتماعی دانشگاهیان است که این نتیجه

^۱.De Wit

^۲.Cooper

مؤلفه های جهانی شدن دانشگاه در نظام دانشگاهی ایران از نظر صاحب نظران/۲۳

با برخی از نتایج پژوهش های ویلیامز (۲۰۰۵)؛ آلتبک و نایت (۲۰۰۷)؛ ویلیس و سائشی و جرمی (۲۰۰۸)؛ جونز و کیلیک (۲۰۰۸)؛ های (۲۰۰۲)؛ نیلسون (۲۰۰۳)؛ جی ینگ، (۲۰۰۹)؛ علی و طاهر (۲۰۰۹)؛ ولدان و همکاران (۲۰۱۰)؛ آل ابری (۲۰۱۱)؛ لوپز و کامبوتو (۲۰۱۱)؛ لوپز و کامبوتو (۲۰۱۱)؛ بابیل و کاراباجال (۲۰۱۱)؛ آکانی (۲۰۱۲)؛ استیونز (۲۰۱۲)؛ شانگ وینگ (۲۰۱۲)؛ وُرک و موگان (۲۰۱۳) هم راستا می باشد. در عصر انفجار دانش دیگر نمی توان با روش ها و نگرش های سنتی و جاافتاده ی مرسوم در بازار جهانی علم رقابت کرد و از کاروان معرفت عقب نماند. تولید دانش و تربیت نیروی انسانی مولد، خلاق و توانا مستلزم رویکردهای نوین به آموزش عالی در بستر جهان جهانی شده^۱ کنونی است، رویکردی که اولاً پیوند و عجین شدگی علم و فن آوری های ارتباطی و آموزشی نو و ثانیاً امکانات و درعین حال الزامات نهادی و ساختاری جدید به وجود آمده در جهان را در نظر بگیرد. یکی از این الزامات، مشارکت دانشگاهیان و پژوهشگران در سطوح بین المللی است.

برای افزایش بروندهای دانشگاه ها، ناگزیر باید هم عوامل درونی نظام دانشگاهی اصلاح و بهبود یابد و هم امکان ارتباط با جهان علم و دانش را برای مشارکت دانشگاهیان در آن فراهم ساخت. برای فراهم ساختن چنین هدفی، نظام دانشگاهی باید بر مشکلات ارتباطات دانشگاهی در سطوح مختلف بین فردی، بین سازمانی، ملی و بین المللی فائق آید چراکه بازده علمی دانشگاهیان به میزان ارتباطات آنها بستگی دارد؛ و برای گسترش ارتباطات علمی بین المللی با اتخاذ سیاست ها و خط مشی های متناسب با وضع کنونی جهان و نیازهای کشور به تغییر نگرش از اقتباس و اخذ دانش و سیاست گذاری بر مبنای ارتقای مشارکت علمی و پژوهش های مشارکتی با مشارکت پژوهشگران خارجی در روند جهانی تولید علم توجه نمود و به انواع مبادلات دانشگاهی مانند مبادله دانشجو، توسعه بازارها و موقعیت های مبادله کالاهای علمی و فکری، افزایش معاهدات همکاری دانشگاهی بین المللی در زمینه آموزش های کوتاه مدت و بلندمدت، برگزاری دوره های آموزش و پژوهش مشترک بین المللی پرداخت. در نهایت همان طور که لازمه توسعه و گسترش صادرات کالاهای اقتصادی، فراهم و مساعد بودن زمینه و ساختار حقوقی خاص است. تجارب علمی و گسترش مبادلات دانشگاهی نیز مستلزم تحولاتی در زمینه مقررات مربوط به روابط خارجی دانشگاه ها و دانشگاهیان است. در این زمینه باید شرایطی فراهم کرد تا هم پژوهشگران و استادان خارجی بتوانند با سهولت بیش تر با همکاران ایرانی خود مراوده داشته باشند و هم دانشگاهیان ایران بتوانند با آنها رفت و آمد و دادوستد علمی کنند.

¹.Globalized World

منابع

- جعفری، سکینه؛ امین‌بیدختی، علی‌اکبر و محمدی، مهدی (۱۳۹۷). ارائه چارچوب جهانی‌شدن در نظام آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه مطالعات مدیریت بر آموزش انتظامی، ۱۱(۴۲)، ۴۴۰-۴۴۱.
- جعفری، سکینه (۱۳۹۸). شناسایی و روا سنجی مؤلفه‌های تربیت شهروند جهانی از نظر صاحب‌نظران. مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۱(۲)، ۱۷۴-۱۵۳.
- صدوقی، مجید (۱۳۸۷). معیارهای ویژه ارزیابی پژوهش کیفی. فصلنامه روش‌شناسی علوم انسانی، ۱۴(۵۶)، ۷۲-۵۵.
- محمودی، الهه (۱۳۹۸). جهانی‌شدن اقتصاد و تأثیر آن بر تورم در کشورهای در حال توسعه. فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، ۷(۱)، ۶۴-۴۷.
- فاضلی، نعمت‌ا... (۱۳۸۶). جهانی‌شدن و آموزش عالی، نگاهی به روند جهانی در تحولات آموزش عالی و وضعیت آموزش عالی در ایران. فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۱(۲۵)، ۴۱-۱.
- کریمی، صدیقه و نصر، احمدرضا (۱۳۹۲). روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه. مجله عیار پژوهش در علوم انسانی، ۴(۱)، ۹۴-۷۱.
- Abdul Razak, M. A. (2011). Globalization and its impact on education and culture. *World Journal of Islamic history and civilization*, 1(1), 59-69.
- Aberiox, D. (2001). *Athabasca University: change management in a non traditional university setting; in leadership for 21st century learning (latchem & Hanna)*. London: Kogan, 157 -165.
- Akani, C. (2012). The effect of globalization on Nigeria education, global advanced research. *Journal of social science*, 1(5), 92 -100.
- Al'Abri, Kh. (2009). The impact of globalization on education policy of developing countries: Oman as an example. *Literacy information and computer education Journal (LICEJ)*, 2(4), 491-502.
- Ali, S. & Tahir, M. S. (2009). Reforming education in Pakistan – tracing global links. *Journal of Research and Reflections in Education*, 3(15), 1-16.
- Altbach, Ph. G. & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11, 289-305.
- Bassett, R. M. (2006). *The WTO and the university globalization, gats and American higher education* Rutledge. New York & London.
- Boubasil, O. & Carabajal, K. (2011). Implications of globalization for distance education in the United States. *Journal of Distance Education*, 25(1), 699-712.

- Berberoglu, B. (Ed.). (2016). *Beyond the global capitalist crisis: The world economy in transition*. Routledge.
- Cooper, P. J. (1998). *Public administration for 21 century*. Fort Worth: harcourt brace.
- De wit, H. (2002). *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe and the United States*. Amsterdam: European association for international education.
- Delanty, G. (2002). The governance of universities: what is the role of the university in the knowledge society? *Canadian journal of sociology*, 27(2), 185-98.
- Dlong, A. & Lizzor, D. (1999). *Changing higher education curricula for a global and world*. Higher education in Europe multi-cultural, 1.
- Ead, H. A. (2019). Globalization in higher education in Egypt in a historical context. *Research in Globalization*, 1, 100003.
- Golam, S. (2002). *Globalization and the University Responsibilities*, IAUP Sydney.
- Haigh, M. (2002). Internationalization of the curriculum: designing inclusive education for a small world. *Journal of geography in higher education*, 26(1), 49-66.
- Hall, R. H. (2009). *Organizations structures, processes and outcomes*, copy right by Pearson education, Inc. Upper Saddle River, New Jersey.
- Hromcová, J. & Agnese, P. (2019). Globalization, welfare, and the attitudes toward higher education. *Economic Modelling*, 81, 503-517.
- Ji Yeung, J. (2009). *Analysis of the relationship between internationalization and the quality of higher education*. A dissertation submitted faculty of the graduate school of the University of Minnesota.
- Jacob, W. J. & Gokbel, V. (2018). Global higher education learning outcomes and financial trends: Comparative and innovative approaches. *International Journal of Educational Development*, 58, 5-17.
- Johnston, J. & Edelstein, R. (2003). *Beyond border: Profiles in international education*, Washington, DC: association of American colleges and American assembly of collegiate.
- Jones, P. W. (1998). Globalization and internationalism: democratic prospects for world education. *Comparative Education*, 34(2), 134-155.
- Kallen, D. (1991). *Academic exchange in Europe: towards a new era of cooperation in the open door*. Bucharest, Romania: CEPES/UNESCO.
- Knight, J. & De Wit, H. (Eds.), (1997). *Internationalization of higher education in Asia and pacific countries*, Amsterdam. European association for international education.
- Lee, H. C. (2001). *Universities going with the 21st Century*. Seoul: Minimum Publisher.
- Lewellen, T. (2010). *The anthropology of globalization: cultural anthropology enters the 12st century*. Jaipur: Rawat.
- Lopez, V. & Kambutu, J. (2011). Multicultural education within the era of internalization and globalization. *Multicultural perspectives*, 13(1), 3-4.

- Nilsson, B. (2003). Internationalization at home from a Swedish perspective: the case of Malmo. *Journal of studies in international education*, 7(1), 27-40.
- Rizvi, F. & Lingard, B. (2010). *Globalizing education policy*. New York: Routledge.
- Robertson, S. Novelli, M. Dale, R. Tikly, L. Dachi, H. & Ndebela, A. (2007). *Globalisation, education and development: ideas, actors and dynamics*. London: DfID.
- Schaeffer, R. K. (2003). *Understanding globalization: the social consequences of political, economic, and environmental change*. Lanham, md: rowman & littlefield.
- Shields, R. (2019). The sustainability of international higher education: Student mobility and global climate change. *Journal of cleaner production*, 217, 594-602.
- Shun Wing, N. G. (2012). Rethinking the mission of internationalization of higher education in the asia-pacific region. *Journal of Comparative and International Education*, 42(3), 439-459.
- Smith, A. P. (1990). *Towards a global culture*. In featherstone (Ed), *global culture: nationalism*. Globalization and modernity, Sage: London.
- Stevens, V. H. (2012). *Students' perceptions on issues related to globalization at a four-year community college in Florida*. A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Ph.D. In curriculum and instruction department of adult career and higher education College of Education University of South Florida.
- Torres, C. A. & Morrow, R. A. (2000). *The state, globalization, and educational policy*, in Burbeles and Torres (Eds).
- Vaira, M. (2004). Globalization and higher education organizational change: a framework for analysis, higher education. *Literacy Information and Computer Education Journal*, 48, 483-510.
- Warwick, Ph. & Moogan, Y. J. (2013). A comparative study of perceptions of internationalization strategies in UK Universities. *Journal of Comparative and International Education*, 43(1), 102-123.
- Weldon, P. A. Rexhepi, J. Chang, Ch. Jones, L. Layton, L. A. Liu, A. McKibben, S. Misiaszek, G. Olmos, L. Quon, A. & Torres, A. C. (2010). Globalization and higher education in southern California: views from the professoriate. *Journal of comparative and international education*, 41(1), 5-24.
- Willis, D. B. Satoshi, Y. & Jeremy, R. (2008). Frontiers of education: Japan as "global model" or "nation at risk? *International review of education*, 54, 493-515.
- Zhan, Yu. (2010). *Impact of international foundations on the internationalization of Chinese research universities*. A case study of Peking University and the Nippon foundation group, Columbia University.